

DUO

ONDERWIJSONDERZOEK & ADVIES

Rapportage

Afstandsonderwijs op basisscholen

Hoe het leerkrachten vergaat die tijdens de coronacrisis afstandsonderwijs verzorgen.

Utrecht, april 2020

Postbus 681

3500 AR Utrecht

Telefoon: 030 263 10 80

e-mail: info@duo-onderwijsonderzoek.nl

website: www.duo-onderwijsonderzoek.nl

INHOUDSOPGAVE

<i>Paragraaf</i>	<i>pagina</i>
1 BELANGRIJKSTE RESULTATEN	2
2 INLEIDING	3
3 ONDERZOEKSOPZET	4
3 RESULTATEN.....	5
3.1 Inzet van afstandsonderwijs	5
3.2 Invulling geven aan het afstandsonderwijs	6
3.3 Leerlingen aan de slag met afstandsonderwijs	8
3.4 Tevredenheid over de inzet van afstandsonderwijs.....	11
3.5 Voorgelegde stellingen	14

Bijlage - responsverantwoording

1 BELANGRIJKSTE RESULTATEN

Alle mogelijkheden worden aangegrepen

Bijna alle leerkrachten (94%) verzorgen momenteel afstandsonderwijs. Bij het verzorgen van afstandsonderwijs wordt vooral leerlingsoftware ingezet, 89% van de leerkrachten maakt daar gebruik van. Maar ook 'papierene lesmateriaal' wordt ingezet: bijna twee derde van de leerkrachten (64%) laat de leerlingen en/of hun ouders papierene lesmaterialen op school ophalen en één op de zeven leerkrachten (15%) brengt de lesmaterialen langs op het huisadres van de ouders.

Tools als Skype, Zoom en Google Classroom worden vaak ingezet voor het geven van instructie en voor het geven van feedback aan leerlingen. Zes op de tien leerkrachten onderhouden telefonisch contact (dus een-op-een) met hun leerlingen.

De meeste aandacht bij het afstandsonderwijs gaat uit naar de kernvakken rekenen, taal en lezen. Wereldoriëntatie (aardrijkskunde, geschiedenis, biologie) en creatieve vakken komen minder aan bod in het afstandsonderwijs.

Zeer positief over de inzet van de leerlingen

De leerkrachten zijn zeer positief over de inzet van hun leerlingen: bijna driekwart van de leerlingen (73%) is thuis serieus aan de slag en bijna één op de vijf (18%) redelijk serieus. De leerkrachten geven aan dat één op de veertien leerlingen (7%) thuis niet zo serieus aan de slag is. Met een kleine groep leerlingen (2%) hebben zij geen contact/die bereiken zij niet.

Het verzorgen van het afstandsonderwijs stevige opgave voor veel leerkrachten

De groep leerkrachten die aangeeft dat het verzorgen van het afstandsonderwijs meevalt (52%) is nagenoeg even groot als de groep die aangeeft dat het juist (sterk) tegenvalt (48%). Met name de verstrengeling van werk en privé (meer dan driekwart van de leerkrachten verzorgt het afstandsonderwijs vooral vanuit huis) valt hen zwaar. Daarnaast missen leerkrachten (92%) het dagelijks contact met de leerlingen en driekwart (78%) de collega's.

Grote problemen als de huidige situatie lang gaat duren

Leerkrachten maken zich zorgen: een derde (34%) verwacht grote problemen (vanuit het perspectief van de leerlingen) als de huidige situatie nog vier weken aanhoudt, bijna driekwart (71%) verwacht grote problemen als de scholen tot de zomervakantie dicht blijven. Leerkrachten geven onder meer aan dat de motivatie van leerlingen zal afnemen, dat het afstandsonderwijs te veel van de ouders vergt, dat de leerachterstanden alsmaar zullen oplopen en dat vooral de zwakke leerlingen de dupe zullen zijn van het langer dicht blijven van de scholen.

2 INLEIDING

Sinds 16 maart 2020 zijn de basisscholen door de coronacrisis gesloten. De scholen en de leerkrachten zijn aangewezen op het verzorgen van afstandsonderwijs.

Wij (onderwijsvakblad Didactief en DUO Onderwijsonderzoek & Advies) hebben in kaart gebracht hoe leerkrachten het afstandsonderwijs inrichten. In dit rapport geven we onder meer aandacht aan:

- Hoe leerkrachten invulling geven aan afstandsonderwijs.
- Hoe serieus leerlingen (volgens de inschatting van de leerkrachten) aan de slag zijn met afstandsonderwijs.
- Hoe tevreden de leerkrachten zijn over de inzet van afstandsonderwijs: wat gaat goed en wat kan wellicht beter?

3 ONDERZOEKSOPZET

Onderzoeksmethode

Het onderzoek naar het afstandsonderwijs is uitgevoerd onder leerkrachten van groep 3 tot en met 8 in het basisonderwijs. Voor het onderzoek hebben we gebruikgemaakt van het Online Panel Leerkrachten Basisonderwijs. Dit panel telt circa 2.800 leerkrachten (evenredig verdeeld over de groepen 1 tot en met 8) die voor ons (DUO) en onze opdrachtgevers met regelmaat onderwijsrelevante vragenlijsten invullen. Dit panel is representatief naar achtergrondkenmerken als regio, denominatie en schoolgrootte (uitgedrukt in het aantal leerlingen op school).

Respons

We hebben een netto-respons van $n = 606$ leerkrachten (groep 3-8) gerealiseerd, dat wil zeggen dat 606 leerkrachten die lesgeven in de groepen 3 tot en met 8 de (online) vragenlijst volledig hebben ingevuld. We hebben de leerkrachten uit het panel op 7 april in de ochtend per e-mail uitgenodigd om de vragenlijst in te vullen, aan het eind van de dag was de netto-respons van $n = 606$ leerkrachten gerealiseerd.

Onderzoeksgroep	Aantal benaderd	Respons	% respons
Leerkrachten (groep 3-8)	1.950	606	31%

Voor de responsverantwoording verwijzen we u naar de bijlage.

3 RESULTATEN

3.1 Inzet van afstandsonderwijs

We hebben alle leerkrachten (n = 606) de volgende omschrijving voorgelegd:

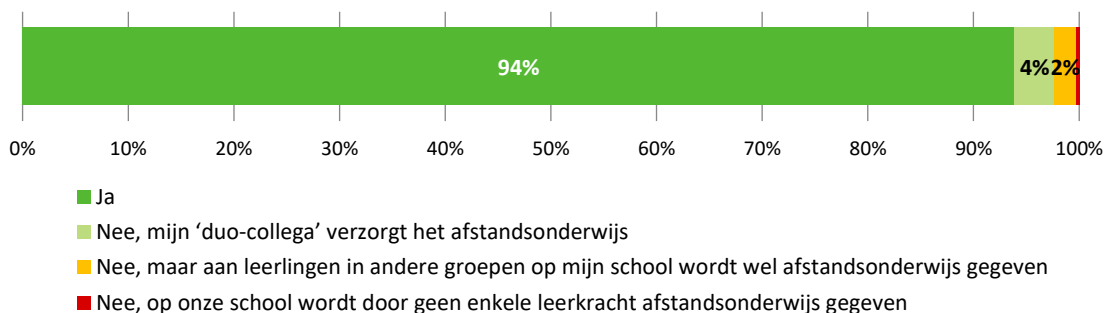
Onder afstandsonderwijs verstaan we onderwijs dat leerlingen volgen zonder op school aanwezig te zijn en dat schriftelijk of met behulp van de computer, tablet, smartphone of anderszins plaatsvindt.

Vrijwel alle leerkrachten (94%) geven afstandsonderwijs aan de leerlingen van hun eigen groep(en). Een klein gedeelte van de leerkrachten (4%) geeft aan dit niet zelf te verzorgen, maar dat zijn of haar 'duo-collega' het afstandsonderwijs verzorgt (voor alle duidelijkheid: op veel basisscholen staan meerdere leerkrachten voor een groep).

Eén op de vijftig leerkrachten (2%) geeft aan dat hun groep (de groep waar zij normaliter les aan geven) geen afstandsonderwijs krijgt, maar dat andere groepen op hun school wel afstandsonderwijs krijgen.

Twee van de leerkrachten (van de in totaal 606 leerkrachten) geven aan dat op hun school geen afstandsonderwijs wordt gegeven, dus aan geen enkele groep. De redenen die zij daarvoor aangeven zijn dat op school niet de kennis aanwezig is om afstandsonderwijs te organiseren en dat te veel leerlingen thuis niet de juiste middelen (computer, tablet, wifi) hebben voor het volgen van afstandsonderwijs.

Geeft u zelf aan de leerlingen in uw groep(en) afstandsonderwijs?

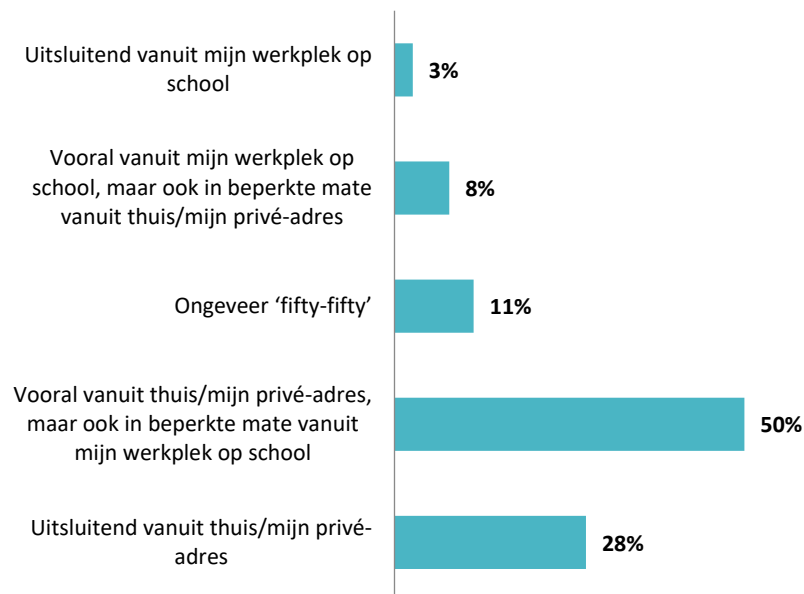
De resterende vragen (paragraaf 3.2 tot en met 3.5) zijn beantwoord door **leerkrachten die zelf afstandsonderwijs geven**. Dit betreft **n = 569 leerkrachten** (94% van alle leerkrachten).

3.2 Invulling geven aan het afstandsonderwijs

We hebben de leerkrachten die zelf afstandsonderwijs verzorgen (n = 569) gevraagd hoe ze invulling geven aan het afstandsonderwijs.

Het afstandsonderwijs vindt vooral vanuit het thuis-/privéadres van de leerkrachten plaats. Ruim driekwart (78%) geeft het afstandsonderwijs (vooral of uitsluitend) vanuit thuis.

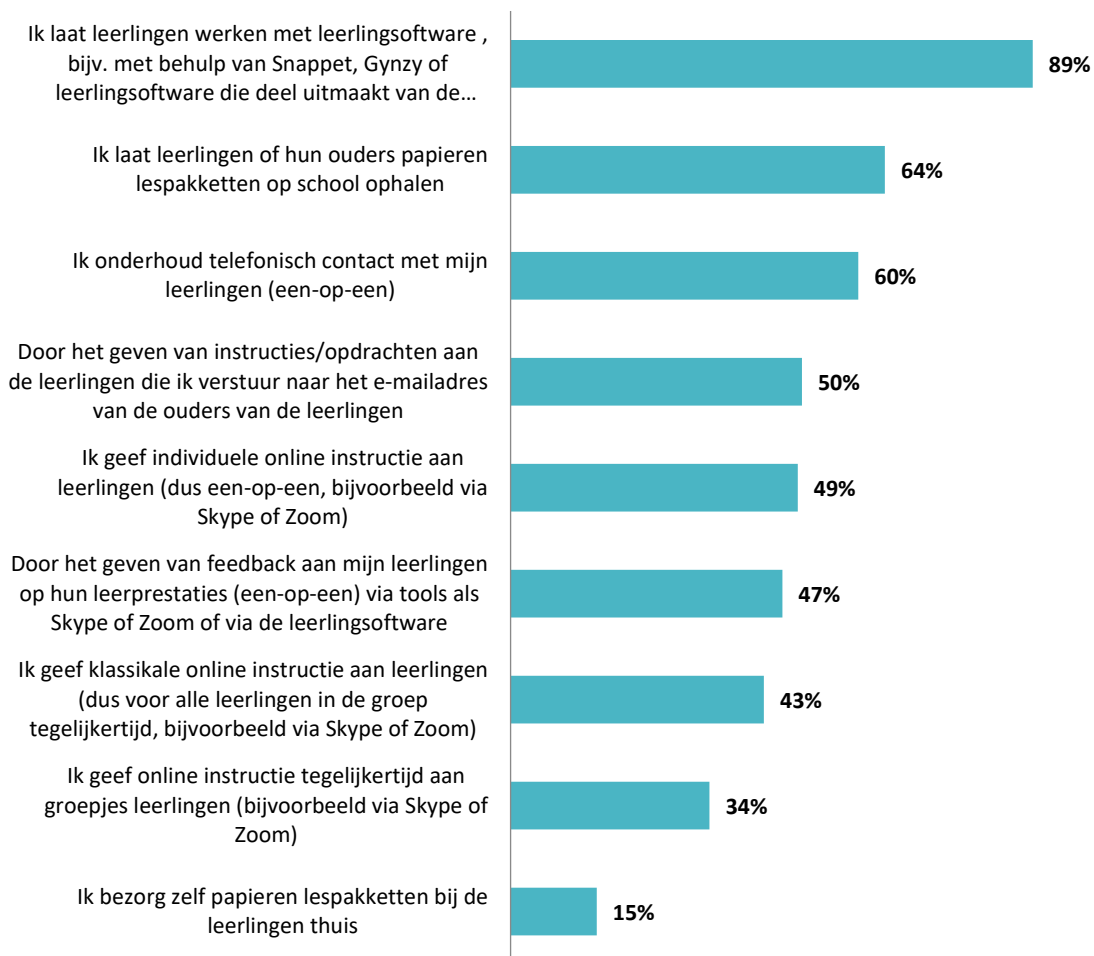
**Geeft u het afstandsonderwijs vanuit uw werkplek op school of geeft u het afstandsonderwijs vanuit uw thuis/privé-adres?
- gesteld aan leerkrachten die zelf afstandsonderwijs geven -**

We hebben de leerkrachten meerdere manieren voorgelegd waarop zij invulling kunnen geven aan het afstandsonderwijs.

**Op welke manier(en) geeft u invulling aan het afstandsonderwijs?
- gesteld aan leerkrachten die zelf afstandsonderwijs geven -
% 'ja'**

Meerdere antwoorden mogelijk

We hebben ook gevraagd of er nog andere manieren zijn waarop de leerkrachten invulling geven aan het afstandsonderwijs zijn. Het vaakst genoemd worden:

- Gebruikmaken van instructiefilmpjes (22% van de leerkrachten noemt dit).
- Google Classroom (12%).

3.3 Leerlingen aan de slag met afstandsonderwijs

De (in totaal 569) leerkrachten geven gemiddeld aan 26,1 leerlingen afstandsonderwijs.

We hebben deze leerkrachten gevraagd een inschatting te geven hoe serieus hun leerlingen aan de slag zijn met afstandsonderwijs. Uit de resultaten blijkt dat volgens de inschatting van de leerkrachten 91% van hun leerlingen (redelijk) serieus aan de slag is met afstandsonderwijs. Een klein gedeelte van de leerlingen is (naar de inschatting van de leerkrachten) niet serieus aan de slag (7%) of wordt niet bereikt (2%).

	Gemiddelde per leerkracht	%
Aantal leerlingen waaraan de leerkracht afstandsonderwijs geeft <i>Waarvan:</i>	26,10	100%
1. Aantal leerlingen dat (naar de inschatting van de leerkracht) <u>serieus</u> aan de slag is	19,06	73%
2. Aantal leerlingen dat (naar de inschatting van de leerkracht) <u>redelijk serieus</u> aan de slag is	4,72	18%
3. Aantal leerlingen dat (naar de inschatting van de leerkracht) <u>niet zo serieus</u> aan de slag is	1,83	7%
4. Aantal leerlingen dat <u>niet bereikt</u> wordt/waarmee geen contact mee is	0,48	2%

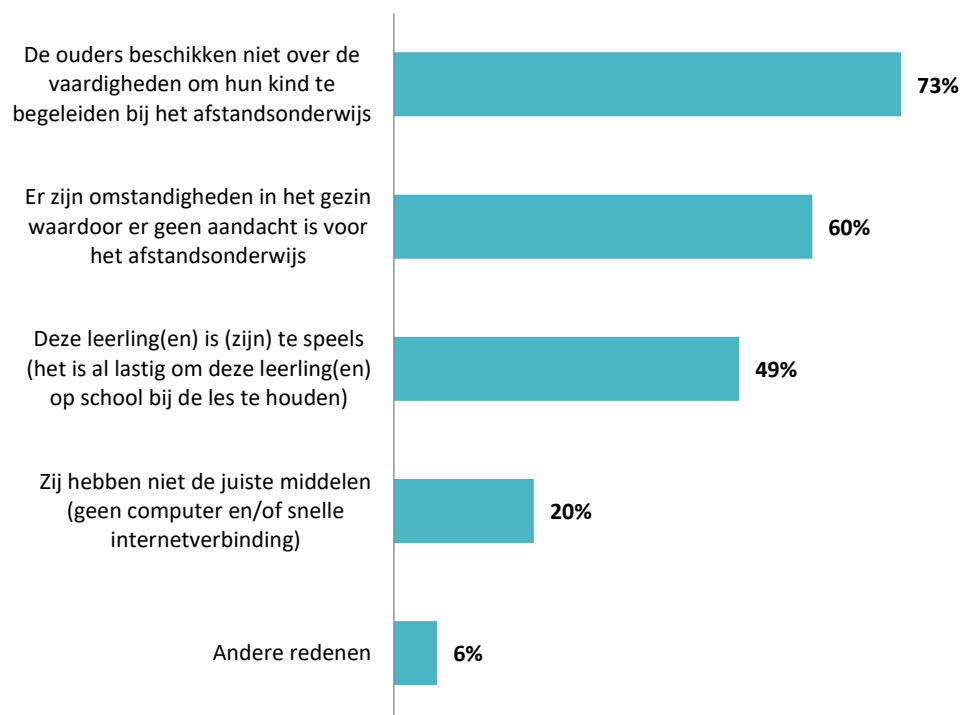
Bijna twee derde van de leerkrachten (62%) van de leerkrachten heeft één of meerdere leerlingen die niet zo serieus aan de slag zijn met het afstandsonderwijs.

Een kwart van de leerkrachten (25%) heeft één of meerdere leerlingen die zij niet kunnen bereiken. Gevraagd naar 'hoe het komt dat leerkrachten één of meerdere leerlingen niet kunnen bereiken', geven leerkrachten met name aan dat het komt door het niet of slecht beheersen van de Nederlands taal (vaak leerling en ouders), het ontbreken van de middelen (computer, wifi) in de thuissituatie, het gewoonweg niet reageren van ouders/leerlingen op telefoontjes/e-mails/apps en de zorgelijke thuissituatie van leerlingen.

Aan de leerkrachten die leerlingen hebben die niet zo serieus aan de slag zijn met afstandsonderwijs hebben we gevraagd naar de redenen hiervoor. Het gaat om 354 leerkrachten (62% van de leerkrachten die zelf afstandsonderwijs verzorgen) die een of meer leerlingen hebben die niet zo serieus aan de slag zijn.

De belangrijkste reden hiervoor (genoemd door 73% van de leerkrachten die een of meer leerlingen heeft die niet zo serieus aan de slag zijn) is dat ouders niet beschikken over vaardigheden om hun kind te begeleiden bij het afstandsonderwijs. Ook de omstandigheden in het gezin spelen een rol (60%).

Wat is de reden of wat zijn de redenen dat een of meerdere leerlingen (naar uw inschatting) niet zo serieus aan de slag is met afstandsonderwijs?
Meerdere antwoorden mogelijk

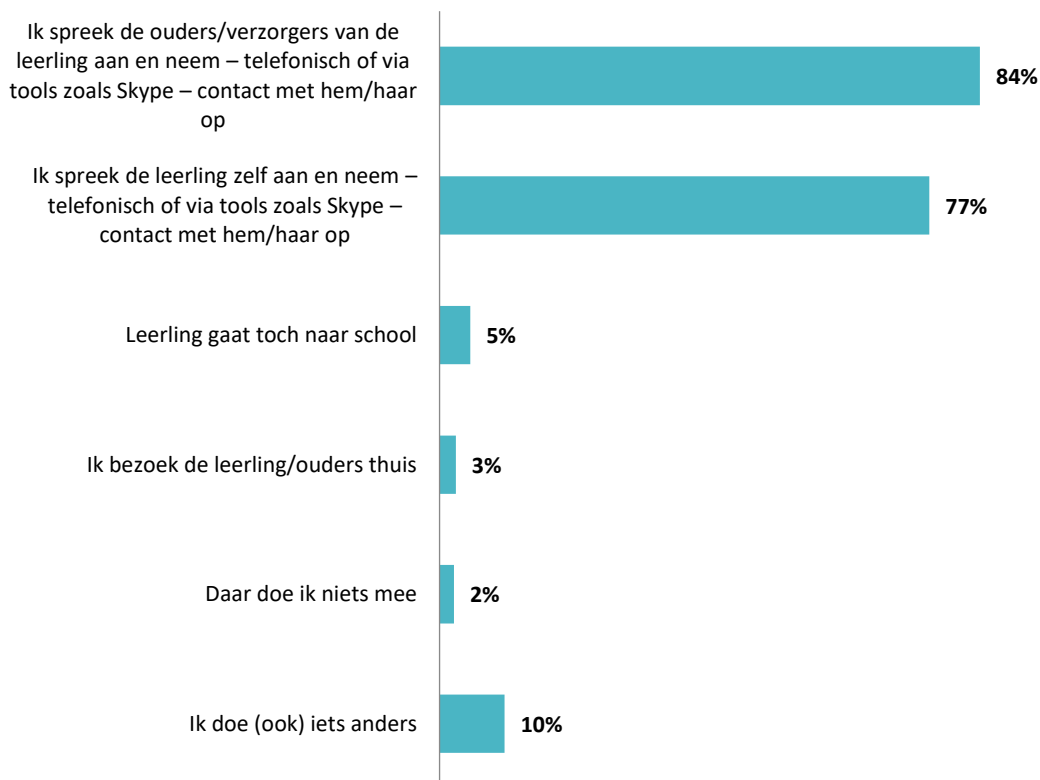

We hebben ook gevraagd wat leerkrachten doen met leerlingen die niet zo serieus aan de slag gaan met afstandsonderwijs. Veelal nemen deze leerkrachten (62% van alle leerkrachten die afstandsonderwijs verzorgen) contact op met de ouders/verzorgers en/of de leerlingen zelf (genoemd door 84% en respectievelijk 77%).

Een beperkt aantal leerkrachten (2%) geeft aan dat zij 'daar niets aan doen'. Uit de toelichtingen blijkt dat veelal iemand anders op school (de schoolleider of de intern begeleider) dit oppakt.

Wat doet u met de leerlingen die niet zo serieus aan de slag gaan met afstandsonderwijs?

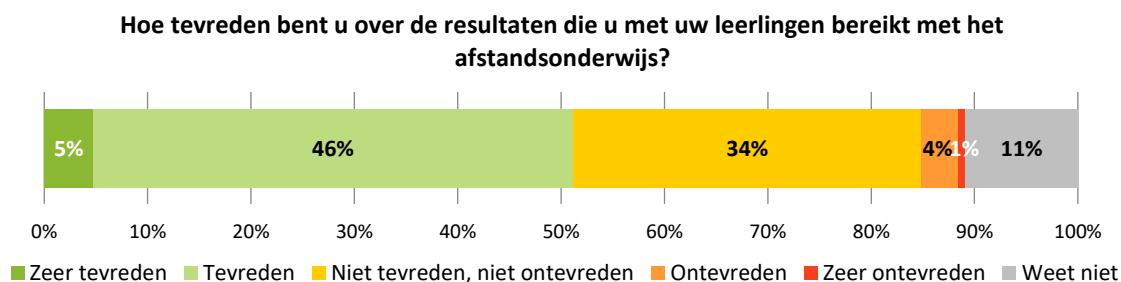
Meerdere antwoorden mogelijk

3.4 Tevredenheid over de inzet van afstandsonderwijs

We hebben de leerkrachten die afstandsonderwijs geven (n = 569) gevraagd hoe tevreden ze zijn over de het verloop en de resultaten van het afstandsonderwijs.

De helft (51%) van de leerkrachten is (zeer) tevreden over de resultaten die zij met hun leerlingen bereiken met het afstandsonderwijs. Ruim een derde is niet tevreden, maar ook niet ontevreden. Een klein gedeelte (5%) is (zeer) ontevreden.

We hebben leerkrachten gevraagd hun antwoord toe te lichten. De meest gegeven antwoorden zijn:

(Zeer) tevreden:

- Leerlingen werken hard (37% van de leerkrachten die tevreden zijn over de resultaten).
- Leerlingen boeken voldoende vooruitgang (24%).
- Ouders zijn hulpvaardig (15%).
- Leerlingen krijgen het werk af (12%).

Niet tevreden, niet ontevreden:

- Weinig zicht op de leerlingen (34% van de leerkrachten die niet tevreden/niet ontevreden zijn over de resultaten).
- Weinig mogelijkheden voor persoonlijk contact (29%).
- Nog te vroeg om een (echt) oordeel te geven (16%).
- Zorgen om zwakkere leerlingen (11%).

(Zeer) ontevreden:

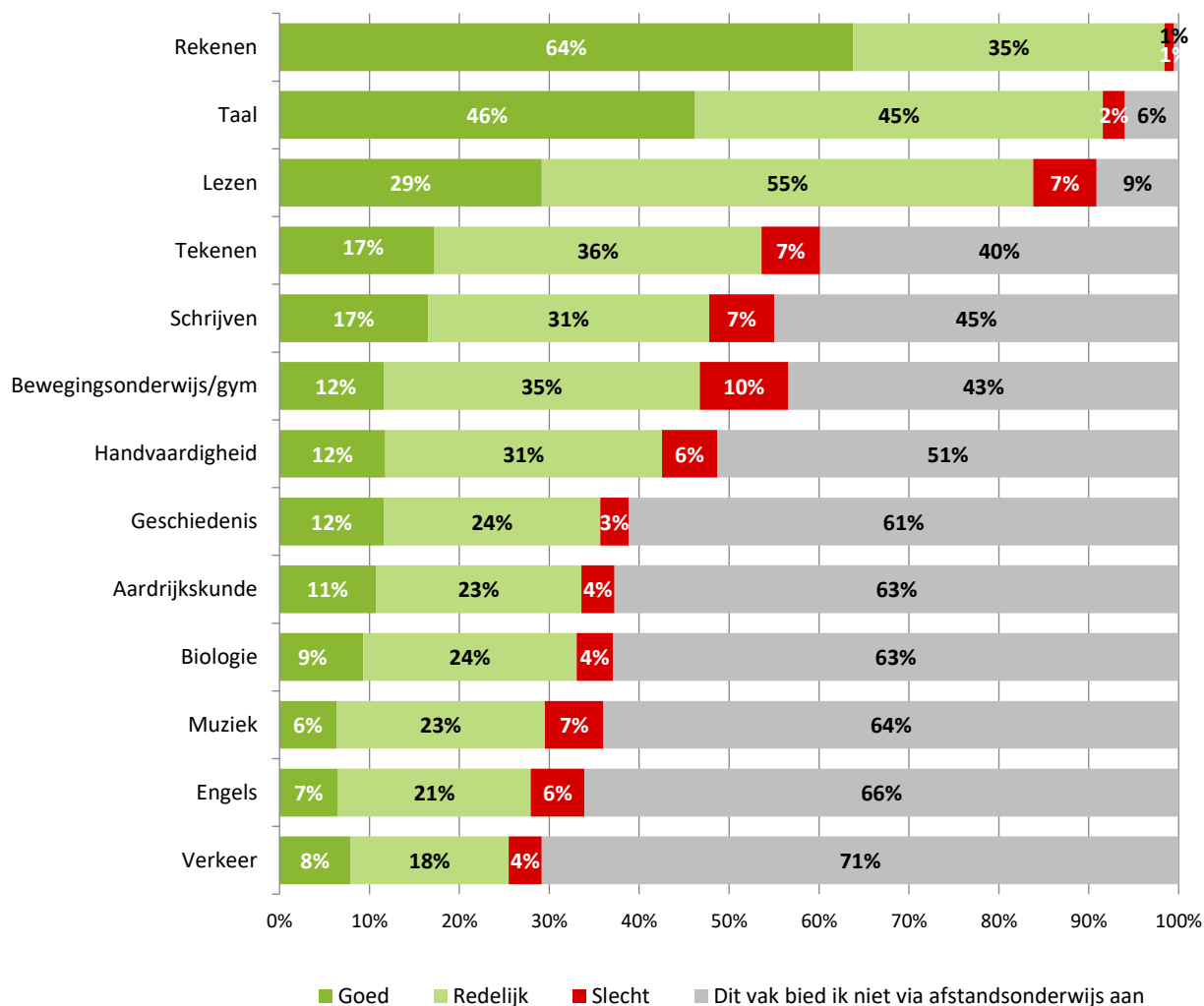
Geen rode draad in de antwoorden te vinden.

Vervolgens hebben gevraagd voor welke vakken de leerkrachten afstandsonderwijs verzorgen. En we hebben per vak gevraagd of het afstandsonderwijs naar de mening van de leerkracht goed, redelijk of slecht verloopt (waarbij leidend is of de leerlingen voor het vak leren wat zij normaliter op school – als die nog open was – geleerd zouden hebben).

De overgrote meerderheid van de leerkrachten biedt voor de kernvakken (rekenen, taal en lezen) afstandsonderwijs aan. De leerkrachten zijn het meest positief over de resultaten die zij boeken met het vak rekenen: twee derde (64%) geeft aan dat het afstandsonderwijs in dit vak goed verloopt.

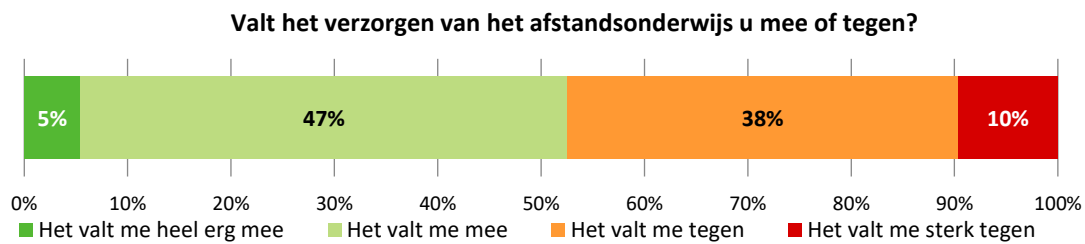
Aan wereldoriëntatie (aardrijkskunde, geschiedenis, biologie) besteden beduidend minder leerkrachten aandacht, althans in de vorm van afstandsonderwijs. Van de creatieve vakken krijgt tekenen van relatief veel leerkrachten aandacht bij het verzorgen van afstandsonderwijs.

Kunt u per vak aangeven of het afstandsonderwijs voor dat vak naar uw inschatting goed, redelijk of slecht verloop of m.a.w. of uw leerlingen voor dat vak leren wat zij normaliter op school (als die nog open was) geleerd zouden hebben.

We hebben de leerkrachten (n = 569) gevraagd of het verzorgen van het afstandsonderwijs meevalt of tegenvalt.

Per saldo zijn er iets meer leerkrachten die aangeven dat het verzorgen van afstandsonderwijs meevalt: 52% vindt dat het (heel erg) meevalt en 48% vindt dat het (sterk) tegenvalt.

We hebben leerkrachten gevraagd hun antwoord toe te lichten. De meest gegeven antwoorden zijn:

Valt (heel erg) mee:

- Het proces komt steeds beter op gang (19% van de leerkrachten die aangeeft dat het verzorgen van afstandsonderwijs meevalt geeft dat als toelichting).
- Er zijn veel digitale mogelijkheden, meer dan ik dacht/voor mogelijk hield (18%).

Valt (heel erg) tegen:

- Werk overlapt het privéleven (24%).
- Te weinig persoonlijk contact met de leerlingen (21%).

3.5 Voorgelegde stellingen

Tot slot hebben we de leerkrachten die afstandsonderwijs geven (n = 569) twaalf stellingen voorgelegd over het afstandsonderwijs. We tonen op de pagina's 16 en 17 twee grafieken: een grafiek met de resultaten op positief geformuleerde stellingen en een grafiek met de resultaten op negatief geformuleerde stellingen.

Hieronder bespreken we de meest opvallende resultaten.

Sociaal-emotioneel

De overgrote meerderheid van de leerkrachten (92%) geeft aan het dagelijkse contact met de leerlingen te missen, een eveneens grote groep (78%) mist de collega's.

Iets meer dan de helft van de leerkrachten (55%) geeft aan de situatie waarin zij 'gedwongen' zijn (om op korte termijn afstandsonderwijs te organiseren) de 'teamspirit' sterk ten goede komt.

Een derde van de leerkrachten (34%) geeft aan dat het verzorgen van afstandsonderwijs hen zwaar valt (hen niet gemakkelijk afgaat).

Effect van het afstandsonderwijs op de leerlingen

Vier vijfde van de leerkrachten (79%) geeft aan dat de huidige situatie (niet naar school kunnen en dus moeten terugvallen op afstandsonderwijs) vooral ten koste gaat van hun zwakke leerlingen. Een kwart van de leerkrachten (24%) geeft aan dat de huidige situatie vooral (ook) ten koste gaat van hun sterke leerlingen.

De groep leerkrachten die verwacht dat de leerachterstanden die nu ontstaan het komende schooljaar vrij gemakkelijk weggewerkt zullen worden is groter (39%) dan de groep die verwacht dat dat (het vrij gemakkelijk wegwerken van de leerachterstanden) niet het geval is (22%).

Op welke termijn grote problemen (vanuit het perspectief van de leerlingen)

Een derde van de leerkrachten (34%) verwacht grote problemen (vanuit het perspectief van de leerlingen) als zij en hun leerlingen nog vier weken (gerekend vanaf het moment van het invullen van de vragenlijst en dat was op 7 april) zijn aangewezen op het afstandsonderwijs.

De belangrijkste toelichtingen van leerkrachten die grote problemen verwachten bij nog eens vier weken afstandsonderwijs:

- De motivatie van leerlingen zal afnemen (geeft 28% van de leerkrachten die grote problemen verwachten aan).
- Het afstandsonderwijs vraagt te veel van ouders (25%).
- De instructie die leerlingen wordt gegeven, is met afstandsonderwijs niet optimaal (22%).
- De leerachterstanden worden alsmat groter (16%).
- Sociale en emotionele aspecten ontbreken bij afstandsonderwijs en dat gaat de leerlingen opbreken (14%).
- De leerlingen missen school en hun vriendjes (13%).
- De situatie gaat vooral ten koste van de zwakke leerlingen, zij raken onverantwoord sterk achterop (13%).

Als de situatie langer duurt, is de groep leerkrachten die grote problemen verwacht veel groter. Bijna driekwart van de leerkrachten (71%) verwacht grote problemen (vanuit het perspectief van de leerlingen) als zij en hun leerlingen tot de zomervakantie zijn aangewezen op het afstandsonderwijs (wat betekent dat leerlingen pas na de zomervakantie weer naar school kunnen).

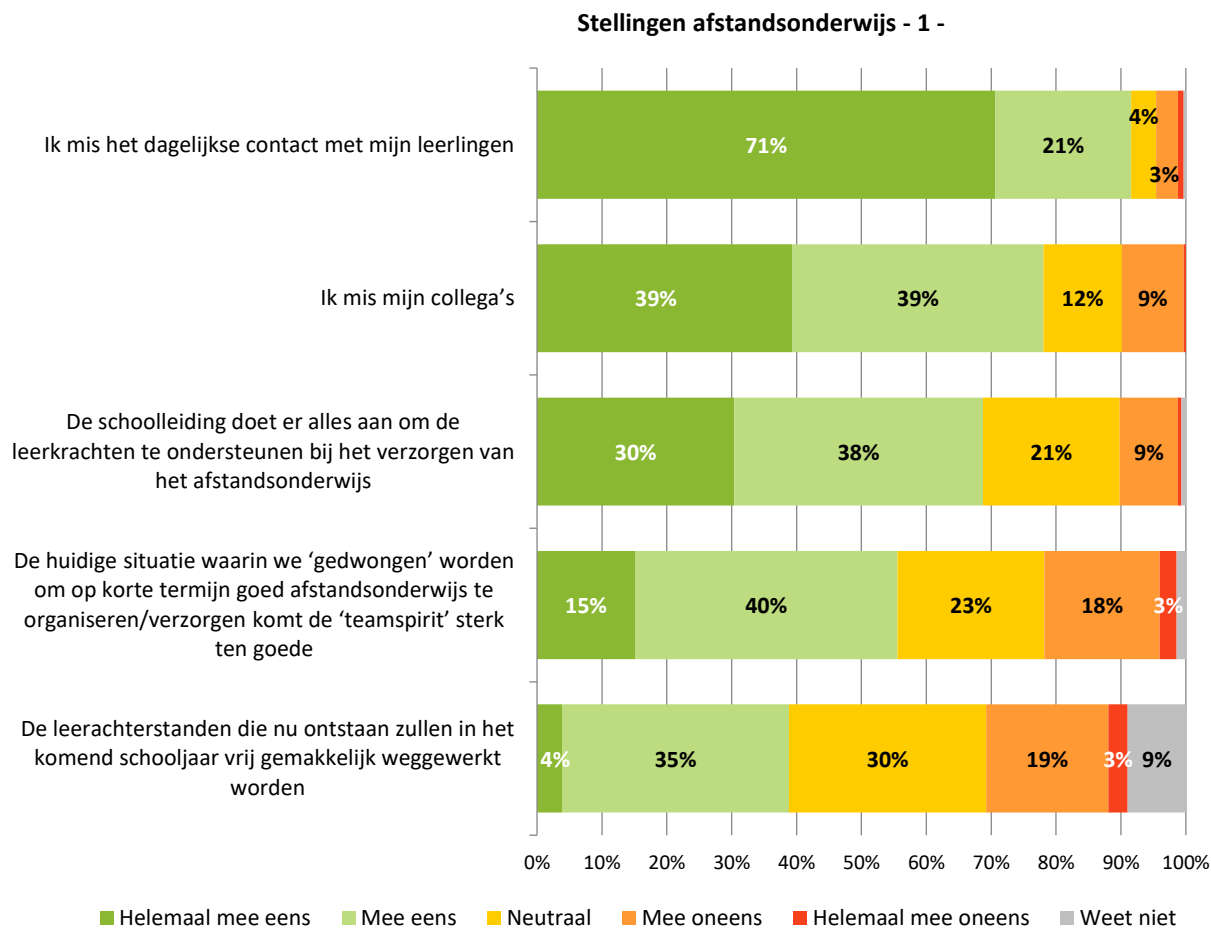
De belangrijkste toelichtingen van leerkrachten die grote problemen verwachten als de huidige situatie tot de zomervakantie duurt:

- De motivatie van leerlingen zal afnemen (geeft 34% van de leerkrachten die grote problemen verwachten aan).
- Het afstandsonderwijs vraagt te veel van ouders (32%).
- De leerachterstanden worden alsmaar groter (31%).
- De situatie gaat vooral ten koste van de zwakke leerlingen, zij raken onverantwoord sterk achterop (23%).
- Sociale en emotionele aspecten ontbreken bij afstandsonderwijs en dat gaat de leerlingen opbreken (18%).
- De leerlingen missen school en hun vriendjes (18%).
- Er ontstaan problemen bij de overgang naar het nieuwe leerjaar (13%).
- De leerlingen krijgen steeds meer last van een gebrek aan structuur dat de school hen geeft (12%).
- Leerlingen leren bepaalde (belangrijke) vaardigheden niet op het juiste moment aan (11%).

Leerkrachten die lesgeven in groep 8 geven bijna allemaal aan dat zij het heel erg jammer zouden vinden als hun leerlingen niet op een goede manier afscheid kunnen nemen van de school.

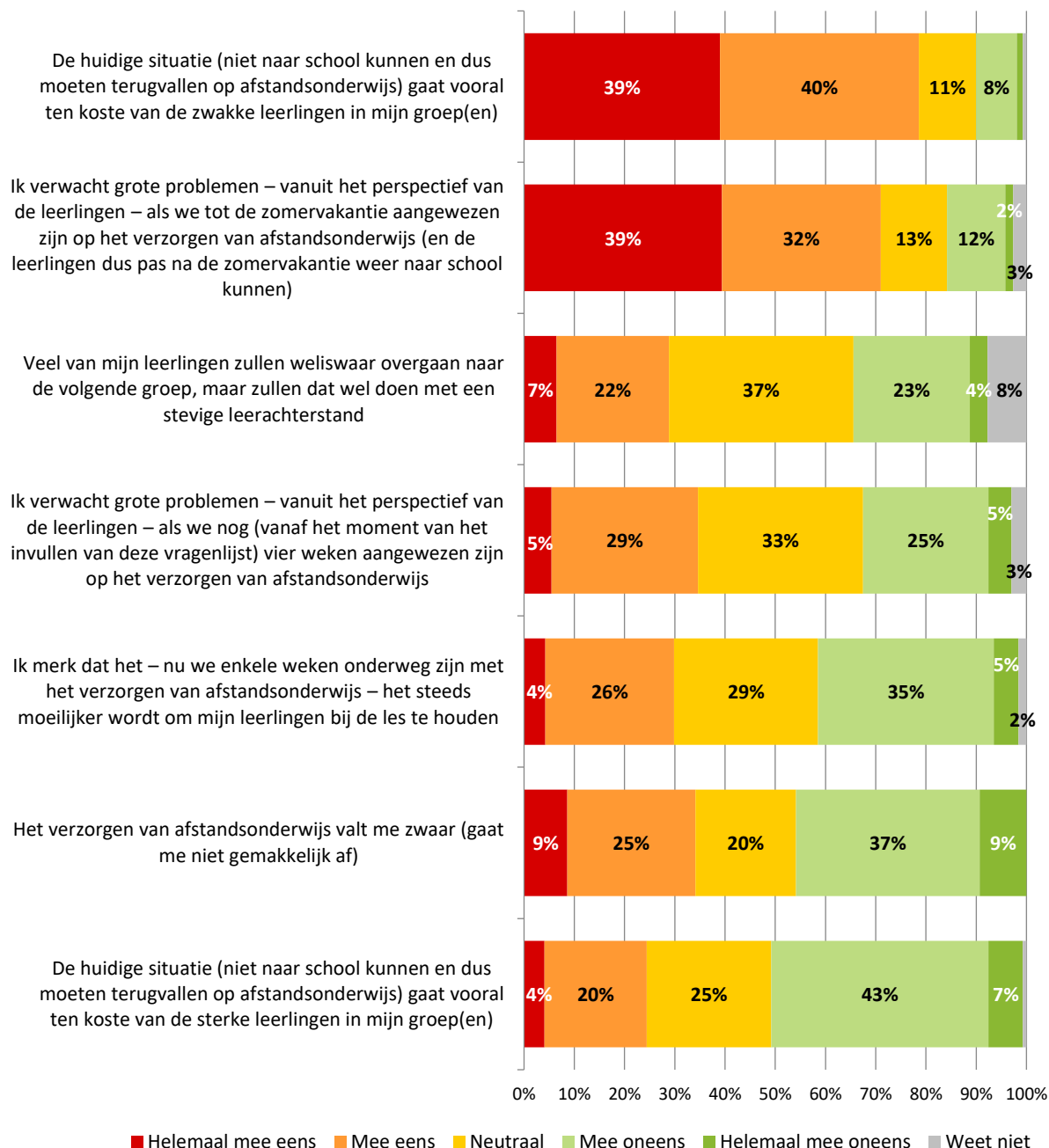

Positief geformuleerde stellingen die aan de leerkrachten zijn voorgelegd

Negatief geformuleerde stellingen die aan de leerkrachten zijn voorgelegd

Stellingen afstandsonderwijs - 2 -

BIJLAGE – RESPONSVANTWOORDING

Gerealiseerde respons en representativiteit

De gerealiseerde netto-respons van leerkrachten is vergeleken met de populatie voor de kenmerken denominatie, vakantieregio en schoolgrootte. Verschillen tussen de gerealiseerde respons en de populatie op deze drie kenmerken zijn 5% of kleiner. Dat is de reden waarom we de resultaten niet hebben 'herwogen', het zal geen enkel effect hebben op de onderzoeksresultaten zoals in dit rapport beschreven.

Betrouwbaarheid resultaten

Om inzicht te geven in de nauwkeurigheidsmarges die op elk steekproefonderzoek van toepassing zijn, hieronder een tabel met bij verschillende netto-respons-aantallen de bijbehorende nauwkeurigheidsmarges. Hierbij is uitgegaan van een betrouwbaarheid van de resultaten van 95% (betrouwbaarheid = de mate waarin bij herhaalde meting dezelfde resultaten worden verkregen).

Netto-respons	Uitkomst 50%-50%	Uitkomst 75%-25%	Uitkomst 90%-10%
400	4,9%	4,2%	2,9%
500	4,4%	3,8%	2,6%
569 (de in dit onderzoek gerealiseerde respons)	4,1%	3,5%	2,5%
700	3,7%	3,2%	2,2%
800	3,4%	3,0%	2,1%

Toelichting op de tabel

Bij een netto-respons van $n = 569$ leerkrachten die afstandsonderwijs geven dient er bij een uitkomst van bijvoorbeeld '75%' van deze leerkrachten is het eens met de voorgelegde stelling en 25% niet rekening mee te worden gehouden dat de werkelijke percentages zullen liggen tussen:

- is het hiermee eens: 71,5% (75% -/ - 3,5%) en 78,5% (75% + 3,5%);
- is het hier niet mee eens: 21,5 (25% -/ - 3,5%) en 28,5% (25% + 3,5%).